

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

28.03.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

22.04.2019

Doç. Dr. Hamza Bahadır ESER

Süleyman Demirel Üniversitesi
İİBF
bahadireser@sdu.edu.tr

M. Recai UYGUR

Anadolu Üniversitesi
SBE Doktora Öğrencisi
mruygur@anadolu.edu.tr

SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK TUTUMLARIN SOSYAL BASKINLIK YÖNELİMİ DOĞRULTUSUNDA İNCELENMESİ, SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ¹

ÖZET

Çalışmanın amacı Türkiyelilerin, Suriyeli mültecilere yönelik sosyal psikolojik tutumların incelenmesidir. Çalışmanın temel varsayımı Türkiyeli bireylerin cinsiyetleri, gelir düzeyleri, yaşadıkları yerde kendileri ile beraber yaşayan Suriyeli mültecilerin yoğunluğu ile kendilerini ifade ettikleri dini, etnik ve siyasal kimliklerinin, Suriyeli mültecilere yönelik tutumları üzerinde etkili olduğudur. Bu varsayımın test edilebilmesine yönelik, ana kütle olarak Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri seçilmiştir. Bu tercihte etkili olan başlıca faktör üniversitelerin kozmopolit bir yapıya sahip olduğuna ilişkin ön kabuldür. Bilindiği üzere üniversiteler farklı şehir, kültür ve gelir gruplardan gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Türkçe geçerliliği olan SDO ölçeğinden hazırlanmış anket formu katılımcılar ile yüz yüze uygulanmıştır.

Anahtar Kelime: Mülteci, Göç, Tutum, Önyargı, Sosyal Baskınlık Yönelimi

INVESTIGATION OF THE ATTITUDES TO SYRIAN REFUGEES IN ACCORDANCE WITH THE SOCIAL PRESSURING APPROACH, SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY CASE

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the social psychological attitudes of Turkish citizens towards the Syrian refugees. The basic assumption of the study is that, the gender of Turkish citizen, the level of their income, number of Syrian refugees who live in their territories with them and their religious, ethnic, ideological and political identities have effects on their attitudes towards the Syrian refugees. Students of Süleyman Demirel University were selected as the main body for testing this hypothesis. The main factor influencing this preference is the presumption that universities have a cosmopolitan structure. As it is known, universities are consisted of students who come from different cities, have different cultures and incomes. Field survey method was used in the study. The Survey form which prepared from scale SDO that having Turkish validity was applied face to face with participants.

Keywords: Refugee, Migration, Attitude, Prejudice, Social Dominance Orientation

¹ Bu çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda, Doç. Dr. Hamza Bahadır Eser danışmanlığında, Mehmer Recai Uygur tarafından tamamlanan, "Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sosyo- Psikolojik Tutumların İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği" adlı yüksek lisans tezinin verilerinden faydalanılmıştır.

Giriş

Ekonomik gelişmişlik düzeyinin düşük olduğu ülke ve bölgelerde, insanlar daha iyi yaşam standardı arayışına girme eğilimindedirler. Bu tıpkı tarih öncesi çağlarda insanların daha verimli topraklara doğru gerçekleştirmiş olduğu hareketliliğe benzemektedir. Burada insanlar devamlı hareket halindeydiler ve iklim şartlarına göre bölgeler arasında devamlı bir döngü oluşturmaktaydılar (Şenel, 2006: 137). Ancak yerleşik yaşamın başlangıcı ile beraber, insanlar tarih öncesi alışkanlıklarını terk ederek, kendileri için daha avantajlı olduğunu düşündükleri bölgelere giderek orada yaşamlarını devamlı olarak sürdürmenin arayışı içine girdiler. Sanayileşme ile beraber insanlar, ekonomik anlayışı değişen dünyada, az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere, kırsal bölgelerden kentlere doğru akın etmeye başladılar. Ekonomik nedenlerle yapılan göç hareketliliğinin anlaşılmasında itici ve çekici unsurlara kısaca değinmek yerinde olacaktır; ekonomik olarak itici unsurlar, tarım yapılabilecek toprak yetersizliği, düşük gelir ve işsizlik olarak sınıflandırılabilir. Çekici unsurlar ise, ekonomik gelişmişliğe bağlı olarak var olan görece yüksek gelir ve zengin iş imkânları, şehirde verilen kamu hizmetlerinin nicelik ve nitelik olarak görece daha iyi olması ve şehirlerde yaşayan akraba ve tanıdıkların etkisi olarak sıralanabilir (Çelik, 2006: 149-170). Türkiye’de özellikle çok partili dönemle beraber liberalleşmeye yönelik atılan adımlar sonucunda köyden kentlere doğru, artan bir eğilim sergileyen göç gözlemlenmiştir (Sağlam, 2006: 35-36). Bugün başta İstanbul olmak üzere, büyük cazibe merkezi haline gelen kentlerde yerli şehir nüfusunun çok üzerinde farklı bölgelerden gelen nüfus vardır (Türkiye Gazetesi, 2011).

Uluslararası çapta sorun teşkil eden göçlerin genellikle siyasal nedenlerden ötürü zorunlu olarak meydana gelen göçler olduğu bilinmektedir. Ortadoğu’da Arap baharı ile süregelen siyasal istikrarsızlık ve kargaşa, insanların kitleler halinde komşu ülkelere veya komşu ülkeleri transit olarak kullanıp batı ülkelerine göç etmelerine neden olmuştur. Savaş, sürgün, terör ve kargaşa gibi nedenlerle insanların yerlerini terk etmek zorunda bırakılması göçün aynı zamanda politik bir mesele olduğunu göstermektedir (Yılmaz, 2014: 1685-1704). Politik ve sosyo-ekonomik krizler sonucu meydana gelen toplumsal istikrarsızlık ve sosyal değişimlerin de (bu bağlam içinde düşünüldüğünde) çoğunlukla, yerlileri ve göçmenleri bir arada yaşamaya zorlayan göç hareketlerinin bir sonucu olduğunu ifade etmek mümkündür (Bomewasser, 1993: 91-103). Ortadoğu’da meydana gelen olayların, zamanla Suriye’ye de sıçraması ve Suriye’de meydana gelen olayların diğer Arap ülkelerine nazaran daha şiddetli geçmesi Suriyelinin yaşam koşullarını oldukça olumsuz etkilemiştir. Rejim güçleri ve muhalif gruplar arasında yaşanan çatışmaların yanı sıra, alanda birçok terör örgütünün ortaya çıkması ile beraber Suriyeliler ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu hareketlilikten en çok etkilenen ülke ise Suriye ile uzun bir kara sınırı olan Türkiye olmuştur. Türkiye Suriye’de ki çatışmaların meydana geldiği tarihten bu yana, belli aralıklarla Suriyelileri ülke sınırları içine kabul etmektedir.

Çalışmanın temel sorusu bireysel düzen değişkenleri ile katılımcıların Suriyeli mültecilere yönelik sosyal baskınlık eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığıdır. Suriyeli mülteciler konusu Türkiye’nin siyasal, sosyal, ekonomik bir gerçekliğidir. Bu gerçekliğe ilişkin kararlar alma pozisyonunda olanlar diğer bir ifade ile kamu politikalarını oluşturanlar için sahadan toplanan, özellikle toplumsal gerçekliği yansıtmaya çabası taşıyan bilgi hayati öneme sahiptir. Bu minvalde çalışma konusunun gerek güncel bir mesele ile ilgili olması gerek toplumun Suriyelilere yönelik sosyo-psikolojik tutumlarına (sosyal baskınlık yönelimini merkeze alarak) odaklanmış olması onu ayrıca ilgi çekici kılmaktadır. Özellikle toplum içerisindeki çeşitli grupların kendi iç gruplarını merkeze alarak dış gruplarına yönelik geliştirdikleri bakış açılarının bilinmesi ve anlaşılması birlikte barış ve refah içinde yaşanabilme koşullarının inşasında çok önemli bir girdiyi teşkil etmektedir.

Bu doğrultuda çalışma sorusunun ele alınmasına yönelik olarak literatür taraması ve alan araştırması yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın evreni Süleyman Demirel Üniversitesi ile sınırlıdır. Çalışmada öncelikle teorik bir çerçeve çizmeye çalışacağız. Öncelikle göç, göçmen, mülteci kavramlarını açıklayacağız. Devamında kalıp yargı, önyargı ve ayrımcılık kavramlarına kısaca değindikten sonra sosyal baskınlık kuramı ve önyargı ilişkisini irdeleyeceğiz. Çalışmanın uygulama ve

sonuç kısmında ise (sosyal baskınlık yönelimi ölçeği ve demografik sorulardan elde edilen verilerden hareketle) gruplar arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığına odaklanarak konuyu cinsiyet, gelir düzeyi, etnik, dini, ideolojik kimlikler gibi başlıklar altında ele alıp tartışacağız.

1. Kavramsal Çerçeve

Çalışmanın bu bölümünde göç, göçmen ve mülteci kavramlarına değinip, kalıp yargı, önyargı, ayrımcılık gibi sosyo-psikolojik kavramları açıklamaya çalışacağız.

1.1. Göç

Göç kısaca, çeşitli nedenlerle, bir bölgeden diğer bir bölgeye doğru gerçekleşen bireysel veya kitlesel insan hareketi olarak tanımlanabilir (Karpas, 2010: 71). En temel düzeyde basit bir insan hareketliliği olarak tanımlanan göç olgusunun derinlemesine bir bakış açısı ile ele alındığında karmaşık süreçler, ilişkiler ağları içerdiği görülecektir. Bu karmaşıklığı çözümlenmek için birçok olguyu birlikte ele almak ve aralarında ilişkiler kurmak önem arz etmektedir. İlişkilendirilmesi gereken olgulardan birkaçı, içinde bulunulan siyasal, çevresel ve ekonomik durumlar, insan yaşamının çeşitli yönlerini ortaya koyan, dini ve etnik kimlikler, ekonomik anlayış ve kültürel formlar olarak sayılabilir (Porumbescui vd., 2016: 66, Barker ve Tsuda, 2015: 8). Bu olgular ekseninde, göç, isteğe bağlı olarak gerçekleştirilen ve zorunlu olarak gerçekleştirilen olarak iki temel düzeyde ele alınabilir.

Göçün sorun teşkil eden yönü çoğunlukla zorunlu olarak meydana gelenidir. Zorunlu göçler genellikle kitlesel olarak yapılan ve uluslararası etkisi olan göçlerdir (Öner ve Öner, 2012: 185-187, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015: 6-7). Zorunlu göçlerde, girişte kısaca işaret edilen siyasal ve sosyal olgular etkin rol oynamaktadır. Ancak, göçün farklı motivasyonlar ile ortaya konan türleri vardır. Örneğin, üretime değil ancak tüketime yönelik gerçekleştirilen ve göç eden kişide göçmen veya mülteci kimliği duygusu yaşatmayan bireysel yani kitlesel olmayan bir göç olgusu bu çeşitliliğe örnek gösterilebilir. Bu kişiler genelde maddi olanaklar bakımından varlıklı kişiler olup, gittikleri yerlere geçici veya devamlı olarak yerleşen ve kendilerine yeni bir yaşam tarzı oluşturma eğiliminde olanlardır (Bensony ve O'Reilly, 2015: 4). Bu tarz göç hareketleri, göç alan ülkeye ekonomik olarak olumlu etkileri olduğu için genellikle memnuniyetle karşılanmaktadır. Ancak çalışmanın konusu için de önem arz eden, zorunlu olarak kitlesel bir biçimde ortaya çıkan göçtür. Kitlesel göç edilen coğrafyalarda kaçınılmaz olarak mülteci ve göçmen varlığı söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda, göçmen ve mülteci kavramlarının kısaca tanımlanması konunun daha iyi anlaşılabilmesi için önem arz etmektedir.

1.2. Göçmen

Göçmen kavramı, buldukları yeri kendi istekleri ile terk etmeyi seçen kişileri tarif etmek için kullanılır (İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı, 2015: 12). Ekonomik anlamda daha yetersiz bir kesimin daha iyi yaşam standartlarına ulaşmak amacı ile gerçekleştirdiği bu hareketlilik, yukarıda da değinildiği üzere kendilerini göçmen olarak hissetmeyen, tüketime odaklı kişilerin hareketliliğinden farklılık göstermektedir. 1960'lı yıllarda, Türkiye'den Avrupa'nın çeşitli yerlerine göç eden işçi kesimi göçmen tanımını karşılamaktadır (Kırmızı, 2016: 145-156). Göçmenler, genellikle doğdukları ülkede kendilerini tehlike altında hissettikleri için göç etmezler. Göçmen hareketliliği, maddi veya manevi yaşam standartlarını daha elverişli hale getirmeye dair var olan umutları gerçekleştirmeye yönelik bir girişimdir. Bu bağlamda Suriyelilerin, yapmış oldukları zorunlu göç hareketi nedeniyle Türkiye'de göçmen statüsünde değerlendirilemeyecekleri anlaşılmaktadır.

1.3. Mülteci

Göçmenlerin aksine, mülteciler, doğdukları veya uzun süredir yaşadıkları bölgeyi çeşitli çevresel, siyasal nedenlerle terk etmek zorunda kalan kesimdir. Kırıççı, mülteci hareketini diğer göç hareketlerinden ayıran üç özelliğinin olduğunu belirtmektedir. Birincisi, mülteci hareketi esasen gönüllü olarak ikamet alanlarını istemeden terk eden kişilerden oluşmaktadır. Güvensizlik hissi, bu tür

hareketlerin arkasındaki temel itici güçtür. İkincisi, bu hareketleri oluşturan insanların uluslararası korunmaya sahip olma haklarının var olduğuna dair güçlü bir beklentileri vardır. Üçüncüsü, mültecilerin, terk etmek zorunda kaldıkları ülkelerinde şartlar elverişli hale geldiğinde geri dönerler (Kirişçi, 1991: 544-560, Demirel, 2015: 47). Mülteci statüsü, çevresel veya ekonomik nedenlerden dolayı gerçekleştirilen göçlerden ziyade, siyasal olaylardan dolayı meydana gelen hareketliliğin sonucunda oluşan bir statüdür. Suriye'den Türkiye'ye göç eden insanlar mültecilere örnek olarak gösterilebilir.

A. Sosyo-Psikolojik Tutumlar

Sosyal psikolojide tutum, bir nesneye veya duruma (olaylar, kişiler veya şeyler) karşı var olan inanç kümesi olarak tanımlanmaktadır. Bu inançlar olumlu veya olumsuz nitelik gösterebilmektedir (Myers, 2010: 122). Çalışmanın bu bölümünde, grup olgusu ve devamında tutumların olumsuz türevleri olarak da ifade edilebilecek olan önyargı, kalıp-yargı ve ayrımcılık üzerinde durulup bu kavramlar kısaca açıklamaya çalışacağız.

Sosyo-psikolojik tutumlar açıklanmadan önce, bu tutumların, içerisinde anlam bulduğu en temel örgütlenme düzeyi olan, grup olgusunu açıklamak yerinde olacaktır. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar'a göre grup, "etkileşim halinde olan birden fazla insan" anlamını taşır. Grup oluşturma nedenleri şu şekilde özetleyebiliriz; Gruplara katılmak birey için önemli olan sevilme, ait olma, saygı duyulma, kabul edilme gibi psikolojik ve sosyal gereksinimlerin karşılanmasına yardım eder. Gruplara katılarak, birey yalnız başına başaramayacağı işlerde başarılı olabilir. Grup üyeliği, üye olmayan kişilerin edinemeyeceği bilgilere ulaşım sağlar. Gruplar ayrıca bireyin kendisini güvende hissetmesine olanak tanır. Yine bireyler "ortak düşmana" karşı grup içinde korunmalarının daha kolay olacağını düşünebilirler. Bireyler grup üyeliği ile olumlu bir sosyal kimlik kazandıklarını düşünebilirler. Benlik saygısı bağlamında grup üyeliği bireye olumlu katkılarda bulunabilir. Son olarak etnik bir grubun üyesi olmak bireyin sosyal kimliğini ve benlik saygısını tarif ederken temel referans noktalarından birini teşkil edebilir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014: 273-274). Toplum içinde farklı bir araya gelmeler arasında iç-grup, dış-grup olgusu ortaya çıkmaktadır. Grup içi ve grup dışı kimlikler iki katılım düzeyine işaret eder. İç grup, bir kişinin birincil kimlik grubu iken, dış grup bireyin daha umursamaz bir şekilde tanımladığı grubu gösterir. Örneğin kişinin etnik grubu onun iç-grubunu, çoğunluğun oluşturduğu baskın kültür de (görece, ona göre) dış-grubu temsil edebilir (Der-Karabetian ve Balian, 2010). Sosyal mesafelerin temelinde yatan önyargı ve kalıp-yargıların oluşumunda iç-grup-dış-grup olgusu önem arz eder. Kişi öteki olarak nitelediği farklı grup üyelerine karşı farklı duygular besler. Bu farklı duygu ve tutumların davranışlara dönüşmüş hali ise ayrımcılık olarak karşımıza çıkar. Ayrımcılık, toplumda farklılıkların meydana getirilmeye çalışıldığı bir eğilimdir (Yıldırım, 2016: 333-350). Konunun daha iyi anlaşılmasına yönelik olarak, gruplar arasında görülen temel tutumlara değinmek yerinde olacaktır. Bu kapsamda aşağıda kısaca kalıp yargı, ön yargı ve ayrımcılık kavramlarını kısaca açıklayacağız.

1. Kalıp yargı

Kalıp yargılar, inanç sistemlerinin bir parçası olarak insanların birbirlerine yönelik davranışlarının nedenlerini açıklamaktadır. Kalıp yargılar, grup dışı üyelere yönelik sergilenen olumsuz ve aşırı tutumlar olarak açıklanmaktadır (Paker, 2012: 2). Kalıp yargılar, tamamen olumsuz tutumlar olarak da ele alınmaz, olumlu yönde var olan kalıp yargılardan da söz etmek olanaklıdır. Bir gruba, pis, vahşi, iğrenç, aptal gibi olumsuz sıfatlar atfedilebilirken, bunu yanı sıra, diğer bir gruba akıllı, disiplinli, zeki gibi olumlu sıfatlar da atfedilebilir. Bu durum kalıp yargıların olumlu olumsuz kullanımları olduğunu göstermektedir. Ancak çalışma konusunun hareket noktası ile ilgili olarak asıl üzerinde durulması gereken konu, dış grubu

olumsuzluk içeren sıfatlar ile tarif etme durumudur. Bu yargılar çoğu zaman dıştan gelen üyeleri baskılamak veya ondan nefret etme eğiliminin beslenmesi için kullanılır (Akmayeva, 2013: 22). Kalıpyargılar, bir grup içindeki homojenliği abartır ve benzer şekilde bu grup ve diğerleri arasındaki farkları büyütür. (Milner, 1983: 5, Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014: 264-269). Bir etnisiteden veya dinden nefret eden bir birey, söz konusu etnik veya dini kimliğe sahip diğer bir bireyden sırf bu aidiyeti nedeniyle nefret ederek, bu nefretini kendi inancı ile temellendirerek meşru olarak görebilir. Kalıp yargılar önyargıları besleyerek ayrımcılığa varan boyutlara ulaşmaktadır. Sistematik olarak, kalıp yargı + güçlü duygular = önyargı => ayrımcılık şeklinde şematize edilmektedir (Paker, 2012: 2). Kalıp yargılar, bir toplumda eğitim sistemi veya medya kanalları ile canlı tutulurlar. Bu çoğunlukla geçmişte yaşanan olaylar ekseninde gerçekleşir. Gerçekten de tarihte toplumlar arasında yaşanan olaylar toplumun hafızasından silinmemektedir. Acı bir anı, gerek resmi eğitim kurumları aracılığıyla gerekse aile veya toplum içi eğitimle nesilden nesle aktarılmaktadır. Aktarılanlar bir tarihi bilinç oluşturmaktan çok karşı tarafa düşmanlığın sürdürülmesi olarak gerçekleşir. Bu durumu bir örnek ile açıklamak gerekirse Yael Navaro Yahsin, Kıbrıs adasını ele aldığı kitabından şöyle aktarmaktadır;

“12 yaşındaki Seçil Kıbrıs Rum kesimi ile bir barış antlaşmasının gerçekleşmesini istemiyorum dedi. Neden? Diye sordum, Barış antlaşması olsaydı ne olurdu? ‘Rum kesimi tekrar bize saldırabilirdi’ diye cevap verdi. 1963-74 arasında bize yaptıklarının aynısını yapabilirlerdi. Eğer antlaşma olsaydı Kıbrıs Rum Kesiminde yaşayanlar bu taraf gelebilirlerdi, bundan korkuyorum, bunu istemiyorum. Peki bu şekilde mi kalmalı? Diye sordum. ‘Evet’ dedi. Bu yerin olduğu gibi bizim kalmasını istiyorum. Bir arkadaşım –Barış istiyorum, Barış istiyorum- diyordu. Ona dedim, Barış ile ne yapacaksın? Kıbrıs Rum Kesimi tekrar gelip sana saldırmalı mı? Durdu, düşündü ve ‘Evet haklısın, o zaman barış olmamalı’ dedi. Seçil’in ebeveynleri ve diğer aile üyeleri barış taraftarıydılar ve yönetimi eleştiriyorlardı, ancak Seçil okula gidiyordu ve müfredatın ana bileşeni 63-74 arası Kıbrıs Rum Kesiminin, KKTC’de yaptığı katliamdı. Seçil’e Kıbrıs Rum kesimi tarafını görmek isteyip istemediğini sordum, kesin bir şekilde ‘hayır’ cevabını verdi (Yashin, 2012: 77)”. Yahsin’in aktardıkları resmi kurumların tarihsel olayları yapmak istedikleri şekilde nesilden nesle nasıl aktardıklarını ve nasıl başarılı olduklarını özlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Tarihte çoğu kez tatsız ve acı verici olaylar yaşanmıştır, ancak düşmanlık söylemini nesilden nesle (özellikle eğitim yolu ile) aktarmak tehdit algılarını ve dolayısı ile yaşanan acılara yenilerinin katılması potansiyelini canlı tutmaktadır. Geçmişte yaşanan olayların nefretle yâd edilmesi insanların kendince “öteki” olarak tanımladıklarına karşı sergileyebilecekleri hoşgörü ile sağduyulu yaklaşma eğilimlerine ket vurmaktadır.

2. Önyargı

Önyargı, kusurlu ve esnek olmayan bir genelleştirmeye dayanan bir antipatidir. Bu ya ifade ile ya da hissettirilerek, ya tümünden bir gruba ya da sırf o grubun üyesi olduğu için bir bireye yönelik gerçekleştirilebilir (Fishbein, 2002: 3). Ehrlich, önyargıyı basitçe “herhangi bir gruba karşı bir tutum” olarak tanımlar (Ehrlich, 1973: 8, Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014: 148). Önyargılı tutumlar, irrasyonel, adaletsiz ya da diğer gruplara karşı hoşgörüsüz eğilimlerdir ve genellikle stereotipleme eşlik eder. Bu, tüm grubun varsayılan özelliklerinin tüm bireysel üyelerine atfedilmesidir.

Önyargı, belirli bir sosyal sınıfa ait olan kişi veya kişilerin, bireysel veya toplu halde, olumlu veya olumsuz bir şekilde, diğer gruplara veya bireylere karşı önceden hüküm sahibi olmaları durumunu ifade etmektedir (Gudykunst, 2015: 145). Önyargılar her ne kadar hem olumlu hem olumsuz yönde olabileceği taşısa da, genel kanı önyargıların olumsuz oldukları yönündedir. Allport önyargıyı,

hatalı ve esnek olmayan bir antipati olarak tanımlar (Allport, 1954: 9) Allport'un bu tanımında da önyargının genel olarak yanlış zeminlere oturtulan düşünce kalıbı olduğu vurgusu ön plana çıkmaktadır. İç-grup üyeleri tarafından, dış gruplarına yönelik beslenen ve genellikle temelsiz kanaatler içeren önyargılar, bireyler ve toplumlar arasında ayrımcılığa neden olan düşünce kalıplarıdır. Önyargıların temelinde ise, farkında olmadan bireylerin karar alma ve davranış süreçlerini etkileyen kalıp-yargıların var olduğu belirtilmektedir (İlhan ve Çevik, 2003: 54). O halde ayrımcılığın önyargılardan, önyargıların ise kalıp yargıların bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

3. Ayrımcılık

Ayrımcılık önyargıların davranışlara dökülme aşaması olarak tarif edilmektedir (Driedger ve Mezoff, 1981: 1-17). Önyargıyı meşru temellerden yoksun bir kategorileştirme olarak tanımlayan Francis, ayrımcılığı ise yine bu doğrultuda meşru olmayan farklı davranış biçimleri olarak açıklar (Francis, 1976). Burada kast edilen meşru olmayan davranışlar, iç-grup üyeliğinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan temelsiz düşüncelerin sebep olduğu davranışlardır.

Ayrımcılığın en katı bir biçimde ortaya çıktığı grup yapılanmaları dini, ideolojik ve etnik yapılanmalardır. Zira etnik, dini ve ideolojik gruplar varlıklarını binlerce yıl sürdüren gruplardır (Hogg, 1997: 6). Bu denli köklü grup yapılanmalarında kalıp yargı haline gelmiş tutumların daha belirgin olması beklenir. Bu durum tabii olarak önyargıları ve davranışsal türevi olan dış-grubu ötekileştirme durumunu ortaya çıkarmaktadır. Önyargı gibi genel anlamda olumsuz tutumları tarif eden ayrımcılık, ayrımcılığa uğratılan açısından olumlu sonuçları olabilecek bir olgu da olabilir. Kişiyi kayırma veya eşitsizlik durumunu ortadan kaldıracak pozitif ayrımcılık gibi bireye avantaj sağlayacak durumlar da söz konusu olabilmektedir (Paker, 2012: 1).

Sosyal Baskınlık Kuramı ve Önyargı

Sosyal baskınlık kuramı, grup temelli baskının çeşitli biçimlerini besleyen bireysel ve yapısal faktörlere odaklanır. İnsanların neden kalıp-yargılara sahip olduklarını, neden önyargılı olduklarını, neden ayrımcılığa uğradıklarını veya neden dünyanın dürüst ve adil olduğuna inandıklarını sormaktan çok, sosyal baskınlık kuramı, insanların neden grup temelli hiyerarşiler olarak örgütlenme eğiliminde olduklarını sorgulamaktadır (Sidanius vd., 2004: 842, Sidanius vd., 2003: 334). Toplumun yönetilme biçimi, temel inanç sisteminin içeriği veya sosyal ve ekonomik düzenlemelerinin karmaşıklığı ne olursa olsun, insan toplulukları, diğer gruplardan daha fazla sosyal statüye ve güce sahip olacağı bir grup temelinde, sosyal hiyerarşiler olarak örgütlenmeye odaklanır. Egemen toplumsal grupların üyeleri, pozitif toplumsal değerler fazla payını orantısız bir şekilde elde etmek/tutmak eğilimindedirler. Politik güç, zenginlik, özel korunma (özel güvenlik hizmeti), bol yiyecekler ve iyi barınma, sağlık hizmetleri, boş zaman ve eğitime erişim gibi arzu edilen maddi ve sembolik kaynaklardan daha fazla yararlanma eğilimindedirler. Standart dışı konut, hastalık, eksik istihdam, tehlikeli iş, orantısız ceza, damgalama veya iftira gibi olay ve olgular ise alt gruplara orantısız olarak bırakılır veya bu koşulları kabule zorlanırlar (Sidanius ve Levin, 2006: 272, Sidanius, 2003: 207-213).

Hemen hemen her toplum, gerek tarihsel olarak birtakım mitler ve sembollerle, gerekse de kültürel kökleriyle kendilerini daima diğer toplumlardan daha üstün veya en azından biraz daha ayrıcalıklı görme eğilimine sahiptir (Sidanius vd., 1991: 694). Kişilik olarak baskın ve önyargılı olmayan bireyler dahi, içinde buldukları toplumun düşünce kalıplarından etkilenirler. Önyargının, kişiliğin kendi içinde var olduğunu savunan görüşler olsa da, kişinin dış dünya ile ilişkisi ve içinde bulunduğu toplumun sosyal yapısına bağlı olarak geliştiği yönündeki savlar daha çok kabul görmektedir (Okumuşoğlu, 2017: 884).

Zorunlu olarak göç edilen topraklarda çoğunlukla kültür ve dil temelinde zorluklar yaşanır. Baskınlığın yüksek olduğu durumlarda, toplumlararası uzlaşma ve barış olasılığı

zayıflamaktadır, çünkü uzlaşmak için tarafların en az bir iddia veya uygulamadan vazgeçmeleri gerekir. Oysa statü olarak kendini daha üstün gören toplum bu değişime kapıyı kapatacaktır. Dünyada çokça örneği olan ve uzun yıllar sürmesine rağmen son bulmayan etnik veya kültürel çatışmaların temelinde de bu olgular yatmaktadır. Yüksek sosyal baskınlık yönelimine sahip kişilerin ayrımcılığa yönelik pozitif tutumları, onların başkalarına yönelik empati geliştirebilme durumlarındaki azalmayla ilişkilendirilmektedir (Pratto vd., 1994: 741-763). Levin ve arkadaşları sosyal baskınlık yöneliminde empati ve içine almada azalmanın oynadığı rol kadar, “daha önemsiz!” grupların dezavantajlarını meşrulaştırabilme ihtiyacının da rol oynadığına dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda kişilerin, kendi iç grupları lehine olan ayrımcılık ve dış gruplarına yönelik haksızlığı meşrulaştırıcı mitlere gereksinimi olduğu ileri sürülmektedir (Levin vd., 2012: 207-212).

Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği

Katılımcıların “Sosyal Baskınlık Yönelim”lerini, Pratto ve arkadaşları tarafından geliştirilen 16 maddelik “Sosyal Baskınlık Yönelimi” (Social Dominance Orientation: SDO) ölçeğinin Türkçe versiyonu kullanarak ölçtük (Pratto vd., 1994). Ölçek Akbaş tarafından Türkçe ‘ye uyarlanmıştır (Akbaş, 2010). Soruların yarısı ters skordur. (Bkz.Ek-3).

Balaban’ın 2013 tarihli “Türklerin Kürtlere Yönelik Önyargısını Yordamada Gruplar Arası Tehdidin, Sosyal Baskınlık Yöneliminin ve Sağ Kanat Yetkeciliğinin Rolü” (Balaban, 2013) adlı tez çalışması ile Karaoğlunun 2015 tarihli “Türkiye Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Önyargısını Yordamada Sosyal Baskınlık Yöneliminin, Empatinin ve Gruplar Arası Tehdidin Rolü”(Karaoğlu, 2015) adlı tez çalışmaları sosyal baskınlık yönelimi ölçeğinin kullanıldığı öncü çalışmalar olarak Türkçe yazında yer almaktadır. Yine Karayeğen’in, “Çevreci Tutum Ve Davranışlar: Sosyal Baskınlık Yönelimi, Yetkecilik ve Ahlak Açısından Bir Değerlendirme” (Karayeğen, 2015) isimli tez çalışması “Sosyal Baskınlık Yönelimi” ölçeğinin çok yönlü, birçok duruma uygulanabilir bir ölçek olduğunu gösteren diğer bir çalışmadır. Ölçeğe ilişkin faktör analizi sonuçları aşağıdadır.

Tablo 1: Keiser Meyer Olkin ve Barlett Küresellik Testi (Sosyal Baskınlık Yönelimi)

Keiser Meyer Olkin ve Barlett Küresellik Testi (Sosyal Baskınlık Yönelimi)		
Kaiser-Meyer-Olkin Anlamlılık Değeri	,847	
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki Kare	2455,3 26
	Serbestlik Derecesi (df)	36
	Anlamlılık (Sig.)	,000

Sosyal Baskınlık Yönelimi ölçeği için, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test değeri 0,847 (0,847>0,80: çok iyi) ve Barlett küresellik testi için (yaklaşık ki-kare değeri: 2455,326), test anlamlılığı (sig) p=0,000 değerleri ile faktörü oluşturan maddeler arasında yüksek ilişki olduğu görülmüştür. Bu değerlerden hareketle veri setinin faktör analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir (Eroğlu, 2008: 321-323). Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, özdeğer (eigenvalue) istatistiği 1’in üstünde olan faktör sayısı 2 ve açıklanan toplam varyans % 50,873 olarak bulunmuştur. Faktörler sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu(SDO-B) ve sosyal baskınlık yönelimi eşitlik boyutu (SDO-E) olarak adlandırılmıştır.

Ölçüm Araçları ve İstatistiksel Analiz ve Hipotezler

Çalışmanın soru seti, demografik sorular, katılımcıların Suriye meselesine yönelik bilgi-ilgi-ilişki düzeyleri ile Suriyeli mültecilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerini ölçen çeşitli sorulardan oluşmaktadır. Çalışmanın demografik bulguları özetle şu şekildedir:

Isparta Süleyman Demirel Üniversitesinde gerçekleştirilen çalışmaya 1209 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların (803 kişi) %66,4'ü kadın, (404 kişi) %33,4'ü erkektir. Katılımcıların (151 kişi) %12,5'i birinci sınıf, (332 kişi) %27,4'ü ikinci sınıf, (358 kişi) %29,6'ı üçüncü sınıf ve (358 kişi) %29,6'sı dördüncü sınıfta eğitim almaktadır. 37 kişi (%3,1) bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Katılımcıların (165 kişi) %13,6'sı 17-19 yaş aralığında, (808 kişi) %66,8'i 20-22 yaş aralığında, (223 kişi) %18,4'ü 23-25 yaş aralığında, (9 kişi) %0,7'si 26-28 yaş aralığında ve (1 Kişi) %0,1'i 29-31 yaş aralığındadır.

Katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerine göre dağılımı şu şekildedir: Katılımcıların (17 kişi) %1,4'ü 0-500 Türk Lirası aralığında, (73 kişi) %6'sı 501-1000 Türk Lirası aralığında, (155 kişi) %12,8'i 1001-1500 Türk Lirası aralığında, (236 kişi) %19,5'i 1501-2000 Türk Lirası aralığında, (284 kişi) %23,5'i 2001-3000 Türk Lirası aralığında, (299 kişi) %24,7'si 3001-5000 Türk Lirası aralığında, (93 kişi) %7,7'si 5001-7500 Türk Lirası aralığında ve son olarak (27 kişi) %2,2'si 7501 ve üstü Türk Lirası aralığında aile aylık geliri belirtmişlerdir.

Katılımcılara etnik kimlikleri sorulmuştur. Katılımcıların (1065 kişi) %88 Türk kökenli olduklarını, (103 kişi) %8,5'i Kürt kökenli olduklarını, (13 kişi) %1,1'i Arap kökenli olduklarını, (6 kişi) %0,5'i Laz, (6 kişi) %0,5'i Çerkez kökenli olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların (13 kişi) %1,1'i diğer seçeneğini işaretlemişlerdir.

Katılımcılara dini kimliklerinin sorulduğu soruya (998 kişi) %82,5'i Sünni, (65 kişi) %5,4'ü Alevi, (21 Kişi) %1,7'si Ateist, (3 kişi) %0,2'si Hıristiyan şeklinde cevap vermiştir. Katılımcılardan (60 kişi) %5'i diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcılara siyasal kimlikleri sorulmuştur. Katılımcıların (87 kişi) %7,2'si muhafazakâr demokrat, (217 kişi) %17,9'u mili görüş, (45 kişi) %3,7'si komünist, (25 kişi) %2,1'i liberal demokrat, (73 kişi) %6'sı sosyal demokrat, (10 kişi) %0,8'i anarşist, (136 kişi) %11,2'si ülkücü, (43 kişi) %3,6'sı Müslüman demokrat, (98 kişi) %8,1'i milliyetçi muhafazakâr, (83 kişi) %6,9 sosyalist, (114 kişi) %9,4'ü laik, (166 kişi) %13,7 Kemalist, (27 kişi) %2,2'si siyasal İslam seçeneğini ifade etmiştir.

Katılımcıların (%1 ve üstü katılımcı olan iller burada sayılmıştır) en yoğun olarak geldikleri şehirler şu şekildedir: Katılımcıların (248 kişi) %20,5'i Isparta'dan, (203 kişi) %16,8'i Antalya'dan, (90 kişi) %7,4'ü Ankara'dan, (51 kişi) %4,2'i Konya'dan, (48 kişi) %4'ü İstanbul'dan, (47 kişi) %3,9'u İzmir'den, (37 kişi) %3,1'i Denizli'den, (37 kişi) %3,1'i Aydın'dan, (32 kişi) %2,6'sı Afyon'dan, (31 kişi) %2,6'sı Adana'dan, (31 kişi) %2,6'sı Manisa'dan, (31 kişi) %2,6'sı İçel'den, (24 kişi) %2'si Bursa'dan, (23 kişi) %1,9'u Muğla'dan, (22 kişi) %1,8'si Burdur'dan, (22 kişi) %1,8'i Hatay'dan, (13 kişi) %1,1'i Balıkesir'den, (12 kişi) %1'i, Gaziantep'tendir.

Katılımcılara Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların (107 kişi) %8,8'i bu soruya evet cevabı verirken (1095 kişi) %90,5'i hayır

cevabını vermiştir. Yine katılımcılara kendileri veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmalardan doğrudan etkilenenlerin olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların (260 kişi) %21,5'i evet cevabını verirken, (938 kişi) %77,5'i hayır cevabını vermiştir.

Çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir.

H1a: Kadın ve erkeklerin Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2a: Kadın ve erkeklerin Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H4a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7a: Katılımcıların etnik kimliklerine göre sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H8a: Katılımcıların dini kimliklerine göre sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu bakımından anlamlı bir farklılık vardır.

H9a: Katılımcıların dini kimliklerine göre sosyal baskınlık yönelimi eşitlik boyutu bakımından anlamlı bir farklılık vardır.

SONUÇLAR

H1a: Kadın ve erkeklerin Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4: Kadınların ve Erkeklerin Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Kadınların ve Erkeklerin Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutu (SBE-B)			
		N	Ortalama	
	n	Kadı	803	563,07
	k	Erke	404	685,35
am	Topl	1207		
Mann-Whitney U: 129342,000 Wilcoxon W: 452148,000 Z: -5,751 Asymp. Sig. (2-tailed): ,000				

SONUÇ: H1a kabul, H1o reddedilmiştir (Asymp. Sig. (2-tailed): ,p:0,05>0,000). Gruplara arasında Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu bağlamında (SBE-B) anlamlı bir fark vardır. Kadınların (563,07) Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık yönelimlerinin baskınlık alt boyut skorları erkek (685,35) katılımcılardan daha düşük çıkmıştır.

H2a: Kadın ve erkeklerin Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 5: Kadınların ve Erkeklerin Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Kadınların ve Erkeklerin Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutu (SBE-E)			
		N	Ortalama	
	n	Kadı	803	593,53
	k	Erke	404	624,81
am	Topl	1207		
Mann-Whitney U: 153800,000 Wilcoxon W: 476606,000 Z: --1,471 Asymp. Sig. (2-tailed): ,141				

SONUÇ: H2a ret, H2o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): 141>p:0,05). Gruplar arasında Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik boyutu (SBE-E) bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

H3a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

SONUÇ: H3a ret, H3o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): ,055> p:0,05) Gruplar arasında Suriyeli eşi dostu akrabası olanlar ve olmayanlar arasında Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık yönelimin alt boyutlarından baskınlık yönelimi (SBE-B) bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 6: Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu Veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu Veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutu (SBE-B)		
		N	Ortalama
	Evet	107	539,07
	Hayır	1093	606,51
	Toplam	1200	
Mann-Whitney U: 51902,000 Wilcoxon W: 57680,000 Z: -1,921 Asymp. Sig. (2-tailed): ,055			

H4a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

SONUÇ: H4a ret, H4o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): ,921>p:0,05) Gruplar arasında Suriyeli eşi dostu akrabası olanlar ve olmayanlar arasında Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık yönelimin alt boyutlarından eşitlik (SBE-E) yönelimi bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 7: Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu Veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu Veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutu (SBE-E)		
		N	Ortalama
	Evet	107	603,65
	Hayı	1093	600,19
Toplam	1200		
Mann-Whitney U: 58138,000 Wilcoxon W: 656009,000 Z: -,099 Asymp. Sig. (2-tailed): ,921			

H5a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

SONUÇ: H5a ret, H5o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): ,615> p:0,05) Gruplar arasında kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu (SBE-B) bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 8: Katılımcıların Kendilerinin Veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Kendilerinin Veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutu (SBE-B)		
		N	Ortalama
	Evet	260	609,05
	Hayı	938	596,85
Toplam	1198		
Mann-Whitney U: 119458,000 Wilcoxon W: 559849,000 Z: -,503 Asymp. Sig. (2-tailed): ,615			

H6a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 9: Katılımcıların Kendilerinin Veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Kendilerinin Veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyelilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutu (SBE-E)	
		N
Evet	260	566,21
Hayır	938	608,73
Toplam	1198	
Mann-Whitney U: 113284,000 Wilcoxon W: 147214,000 Z: -1,754 Asymp. Sig. (2-tailed): ,080		

SONUÇ: H6a ret, H6o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): ,080>p:0,05) Gruplar arasında kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik (SBE-E) boyutu bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

H7a: Katılımcıların etnik kimliklerine göre sosyal baskınlık Yönelimi baskınlık boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

SONUÇ: H7a kabul, H7o reddedilmiştir. (Asymp. Sig. (2-tailed): p:0,05>p:0,019). Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyelilere yönelik algıladıkları sosyal baskınlık yönelimi baskınlık (SBE-B) düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup Çerkezlerdir (ortalama:731,17) Katılımcılar içerisinde Suriyelilere yönelik en düşük sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip gruplar ise Rumlar (1 kişi, ortalama 63) ve Araplardır ortalama (341,85).

Tablo 10: Katılımcıların Etnik Kimliğine Göre Suriyeli Mültilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Katılımcıların Etnik Kimliğine Göre Suriyeli Mültilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	Sosyal Baskınlık Yönelimi Baskınlık Boyutu (SBE-B)		
		N	Ortalama
	TÜRK	1065	613,61
	KÜRT	103	548,50
	ARAP	13	341,85
	LAZ	6	611,50
	ÇERKEZ	6	731,17
	RUM	1	63,00
	DİĞER	13	497,92
	Toplam	1207	
Kruskal Wallis Test İstatistikleri:			
Ki kare: 15,189			
Serbestlik Derecesi":6			
Anlamlılık (Asymp. Sig.):0,019			

H8a: Katılımcıların dini kimliklerine göre sosyal baskınlık Yönelimi baskınlık boyutu bakımından anlamlı bir farklılık vardır.

SONUÇ: H8a kabul, H8o reddedilmiştir. (Asymp. Sig. (2-tailed): $p:0,05 > p:0,002$). Katılımcıların dini kimliklerine göre sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu (SBE-B) düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup Sünnilerdir (ortalama 582,44) (Hristiyan olduğunu ifade eden katılımcı sayısı 3 kişi ve bu üç katılımcının ortalaması 1060,67'dir. Üç kişilik bir grup istatistiksel olarak yeterli büyüklükte olmadığı için analiz

dışında tutulmuştur). Katılımcılar içerisinde en düşük sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup Aleviler (ortalama, 460,48) ve Ateistlerdir (ortalama, 469,76).

Tablo 11: Katılımcıların Dini Kimliğine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Sosyal Baskınlık Yönelimi Baskınlık Boyutu (SBE-B)		
	N	Ortalama
Katılımcıların Dini Kimliğine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Baskınlık Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları		
SÜNNİ	998	582,44
ALEVİ	65	460,48
ATEİST	21	469,76
HİRİSTİYAN	3	1060,67
DİĞER	60	568,70
Toplam	1147	
Kruskal Wallis Test İstatistikleri:		
Ki kare: 16,852		
Serbestlik Derecesi": 4		
Anlamlılık (Asymp. Sig.): ,002		

H9a: Katılımcıların dini kimliklerine göre sosyal baskınlık Yönelimi eşitlik boyutu bakımından anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 12: Katılımcıların Dini Kimliğine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Sosyal Baskınlık Yönelimi Eşitlik Boyutu (SBE-E)			
	N	Ortalama	
Katılımcıların Dini Kimliğine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Sosyal Baskınlık Eğilimlerinin Eşitlik Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	SÜNNİ	998	581,82
	ALEVİ	65	423,12
	ATEİST	21	611,38
	HİRİSTİYAN	3	48,67
	DİĞER	60	620,57
	Toplam	1147	
Kruskal Wallis Test İstatistikleri: Ki kare: 23,041 Serbestlik Derecesi": 4 Anlamlılık (Asymp. Sig.): ,000			

SONUÇ: H9a kabul, H9o reddedilmiştir. (Asymp. Sig. (2-tailed): $p:0,05 > p:0,000$). Katılımcıların dini kimliklerine göre sosyal baskınlık yönelimi eşitlik boyutu (SBE-E) düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal baskınlık yönelimi eşitlik boyutu algısına sahip grup "Diğer" seçeneğini seçen katılımcılar ile (ortalama, 620,57) ve ateistlerdir (ortalama, 611,38) Katılımcılar içerisinde en düşük sosyal baskınlık yönelimi eşitlik boyutu algısına sahip grup ise Alevilerdir (423,12) (Hristiyan olduğunu ifade eden katılımcı sayısı 3 kişi ve bu üç katılımcının ortalaması 48,67'dir. Üç kişilik bir grup istatistiksel olarak yeterli büyüklükte olmadığı için analiz dışında tutulmuştur).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Isparta Süleyman Demirel Üniversitesinde gerçekleştirilen çalışmaya 1209 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların (803 kişi) %66,4’ü kadın, (404 kişi) %33,4’ü erkektir. Çalışmanın evreni Süleyman Demirel Üniversitesi ile sınırlıdır. Çalışmada verilerin normal dağılmamasından ötürü Mann Whitney U, Kruskal Wallis Ve Spearman Korelasyon Analizi gibi doğrusal olmayan (non-parametrik) hipotez testleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen verilerin bir kısmı aşağıda paylaşılmış ve ilgili literatür ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Cinsiyet grupları arasında Suriyeli mültecilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık boyutu bağlamında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınların (ort.563,07) Suriyeli mültecilere yönelik sosyal baskınlık yönelimlerinin baskınlık alt boyut skorları erkek (ort.685,35) katılımcılardan daha düşük çıkmıştır. Erkek katılımcılar, kadın katılımcılardan daha fazla sosyal baskınlık yönelimi göstermektedirler. Bu sonuç Sidanius ve arkadaşlarının, (1994), yapmış oldukları çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Aynı çalışmada, erkek katılımcıların kadın katılımcılardan sosyal baskınlık yöneliminin eşitlik boyutunda daha düşük eğilim gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Sidanius vd., 1994: 998-1011). Ancak biz kendi çalışmamızda bu yönde anlamlı bir sonuç elde edemedik. Yine çalışmamızda katılımcıların Suriyeli eşi, akrabası veya dostu olanlar ile olmayanlar arasında sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık ve sosyal baskınlık eğilimlerinin eşitlik alt boyutlarında ve (Bkz. Tablo 6-7) katılımcıların, kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye’deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinin baskınlık alt boyutu ile sosyal baskınlık yönelimi eşitlik alt boyutu bağlamında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. (Bkz. Tablo 8-9).

Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyeli mültecilere yönelik algıladıkları sosyal baskınlık yönelimi baskınlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup Çerkezler ve onu takiben Türklerdir. 2002 de Karaçanta tarafından gerçekleştirilen “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Başka Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırması” adlı çalışmada, etnik gruplarıyla en çok özdeşleşme gösteren ya da etnik gruplarına en bağlı grupların Çerkezler ve Kürtler olduğu bulunmuştur (Karaçanta, 2002). Çerkezlerin sosyal baskınlığın baskınlık yöneliminin (SDO-D) yüksek çıkması, Karaçanta’nın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Mevcut toplumda çoğunluğu temsil eden Türklerin Çerkezler ’den sonra en fazla sosyal baskınlık yönelimi gösterdiği görülmektedir, oysa daha önce değindiğimiz Verkutyen’in, Hollanda yaptığı araştırmada, azınlık olarak yaşayan Türklerin çok kültürlülüğü, Hollandalılardan daha çok savundukları da gözlemlenmiştir (Verkutyen, 2005: 123-125). Bunun baskın grubun kendini daima daha üstte görme yönelimi ile açıklayabiliriz. Katılımcılar içerisinde Suriyeli mültecilere yönelik en düşük sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup ise Araplardır (ort.341,85).

Dini tercihler göz önüne alındığında, katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup Sünnilerdir (ortalama 582,44). (Hristiyan olduğunu ifade eden katılımcı sayısı 3 kişi ve bu üç katılımcının ortalaması 1060,67’dir. Üç kişilik bir grup istatistiksel olarak yeterli büyüklükte olmadığı için analiz dışında tutulmuştur) En düşük sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup ise ateistlerdir (ort.469,76). Katılımcılar içerisinde en düşük sosyal baskınlık yönelimi baskınlık boyutu algısına sahip grup Aleviler (ortalama, 460,48) ve Ateistlerdir (ortalama, 469,76). Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal baskınlık yönelimi eşitlik boyutu algısına sahip grup, “diğer” seçeneği işaretleyen katılımcılar ile (ort.620,57) ile yine (ort.611,38) ateistlerdir. Katılımcılar

içerisinde en düşük sosyal baskınlık yönelimi eşitlik boyutu algısına sahip grup ise Alevilerdir (423,12) (Hristiyan olduğunu ifade eden katılımcı sayısı 3 kişi ve bu üç katılımcının ortalaması 48,67'dir. Üç kişilik bir grup istatistiksel olarak yeterli büyüklükte olmadığı için analiz dışında tutulmuştur). Bulgular, daha seküler kişilerin daha az sosyal baskınlık yönelimi baskınlık yöneliminde olduğunu ve daha yüksek eşitlikçi olduklarını göstermektedir. Türkiye örneğinde ortaya çıkan bu sonuç ile İtalya, Finlandiya ve Estonya'da yapılan bir araştırma bulguları ile farklılık arz etmektedir. De Regt, (2012: 31-41) yaptığı araştırmada, dini inanç ile sosyal baskınlık arasında negatif bir etki bulmuştur, dini inanç seviyesinin artmasıyla sosyal baskınlık yöneliminin azaldığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte söz konusu çalışmada dini inanç seviyesi ile otoriterlik arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Yine çalışmada katılımcıların kendilerini ifade ettikleri siyasal kimliklerine göre sosyal baskınlık yönelimi bağlamında anlamlı bir farklılık olup olmadığı sorusuna cevap aranmış ancak bu hususta katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. (SDO-E için, Kruskal Wallis Test istatistiği sonuçları şu şekildedir: Chi-Square: 16,748, Serbestlik Derecesi: 12, asymp. Sig. (2-tailed): ,159>p:0,05 ve SDO-B için, Kruskal Wallis Test istatistiği sonuçları şu şekildedir: Chi-Square: 12,024, Serbestlik Derecesi: 12, asymp. Sig. (2-tailed): ,444>p:0,05).

Yukarıda da ifade edildiği üzere çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi evreni ile sınırlıdır. Örneklem seçiminde basit tesadüfi örnekleme metodu seçilmiştir. Bu yapılırken sınıf ve cinsiyet değişkeni göz önünde tutulmuştur. Bununla birlikte inanç gruplarının temsili konusunda örneklemin sınırlılığı çalışmanın bu başlık altındaki kapsayıcılığının istenen düzeyde olmasını kısıtlamıştır. Bu durumu olumsuz yönde perçinleyen diğer bir faktör de bireylerin dini tercihlerini ifade etme hususunda kimi zaman istekli davranmamalarıdır. Bununla birlikte çalışmada ulaşılan örneklem büyüklüğü (1209 kişi) istatistiksel olarak asgari koşulları sağlamaktadır.

Çalışmada ayrıca gelir gruplarına göre katılımcıların Suriyeli Mültecilere yönelik sosyal baskınlık eğilimlerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Yukarıda kısaca değindiğimiz üzere mülteciler konusunun yerleşik nüfus tarafından algılanış şekli ile bu kitlelerin mültecilere yönelik geliştirdikleri tutumlar üzerinde, (kendi iç gruplarına tanımladıkları ayrıcalıklı alan ve koşulların doğal bir sonucu olarak gördükleri) gelir düzeyinin yadsınamaz bir etkisi vardır (Sidanius ve Levin, 2006: 272, Sidanius, 2003: 207-213). Ancak bu noktada çalışmadaki diğer bir sınırlılık karşımıza çıkmaktadır. O da katılımcıların henüz iş yaşamına aktif katılımlarının olmadığı gerçeğidir. Bu bağlamda katılımcıların Suriyeli mülteciler meselesinin ekonomik sonuçları ile (aileleri veya yakınları üzerinden) dolaylı bir ilişkileri olduğu varsayılmıştır. Elde edilen sonuçlar bu sınırlılığı teyit etmektedir. Zira katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerine göre sosyal baskınlık yönelimi bağlamında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. (SDO-E için, Kruskal Wallis Test istatistiği sonuçları şu şekildedir: Chi-Square:9,930, Serbestlik Derecesi: 7, asymp. Sig. (2-tailed): ,193>p:0,05 ve SDO-B için, Kruskal Wallis Test istatistiği sonuçları şu şekildedir: Chi-Square: 9,734, Serbestlik Derecesi: 7, asymp. Sig. (2-tailed): ,204>p:0,05). Bu durum çalışmada Suriyeli mültecilerin yoğun yaşadığı iller ile yoğun olarak yaşamadıkları illerden gelen katılımcılar arasında bir karşılaştırma yapılmak suretiyle aşılmaya çalışılmıştır. Bununla

birlikte ilgili değişken bağlamında katılımcılar arasında yine anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (SDO-E için, Mann-Whitney U test istatistiği, 160590,000, asymp. Sig. (2-tailed): ,889 > p:0,05 ve SDO-B için Mann-Whitney U test istatistiği, 155248,000, asymp. Sig. (2-tailed): ,282 > p:0,05). Araştırma konusunun takip eden çalışmalar ile sahada özellikle mültecilerin yoğun yaşadığı yerleşim yerlerinde, Suriyeli mülteci sorunu ile doğrudan yüzleşen katılımcılar ile irdelenmeye devam edilmesi çok daha açıklayıcı verilere ulaşılmasını mümkün kılacak kanaatindeyiz.

Çalışma verileri birçok kurum ve kuruluşlar için önemli sonuçlar içermektedir. Örneğin, kamu politikalarını belirleyenlerin, mültecilere yönelik politikalarının şekillenmesinde, mülteciler karşısında toplumun sergilediği sosyo-psikolojik tutumları dikkate almalarının, söz konusu politikaların toplumsal meşruiyet zemininin genişlemesinde çok önemli bir yere sahip olduğunu düşünmekteyiz. Yine çalışmada elde edilen veriler takip niteliği taşıyan çalışmalar için önemli bir pratik zemin teşkil etmektedir. Bu doğrultuda yeni çalışmalar bizim de yukarıda işaret ettiğimiz eksik ve sınırlılıkları gözeterek daha kapsamlı ve temsil kabiliyeti daha yüksek sonuçlar elde edebilirler.

KAYNAKÇA

- Akbaş, G. (2010), Social identity and intergroup relations: The case of Alevis and Sunnis in Amasya. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Akmayeva N.G., (2013), “Ethnocentrism And Stereotyping As Barriers To Successful Cross-Cultural Communication At Law”, Vestnik Mslu. Sayı 14 (674).
- Allport G. W., (1954), The Nature of Prejudice. Cambridge.
- Baker B. J., Tsuda T, (2015), “Migration and Disruptions Toward a Unifying Theory of Ancient and Contemporary Migration”s, University Press of Florida 15 Northwest 15th Street.
- Balaban Ç. D., (2013), “The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation And Right-Wing Authoritarianism In Predicting Turks’ Prejudice Toward Kurds”. A Thesis Submitted To The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University, Ankara September.
- Bensony M, O’Reilly K, (2015), “From Lifestyle Migration To Lifestyle in Migration: Categories, Concepts And Ways Of Thinking”, Department of Sociology, Goldsmiths, Lewisham Way, London SE14 6NW ve Department of Social Sciences, Loughborough University, Leicestershire, Migration Studies Advance Access published October 14.
- Bornewasser M, (1993), “Social Psychological Reactions to Social Change And Instability: Fear of Status Loss, Social Discrimination And Foreigner Hostility”, Civilisations, Vol. 42, No. 2, En Quete D’identite.

- Demirel C. A., (2015). ‘‘Türkiye’deki Suriyeliler: Statüler ve Hükümet Politikaları’’, ‘içinde, Lülüfer Korkmaz, İlkey Südaş, Göçler Ülkesi Alkışlar, Göçmenler, Araştırmacılar, Kayhan Matbaacılık san. ve Tic. Ltd. Şti., 1. Basım, İstanbul.
- Der-Karabetian A, Balian N, (2010), ‘‘Ingroup, Outgroup, and Global Human Identities of Turkish Armenians’’, Behavioral Science Department , University of La Verne , USA Published online.
- Driedger L, Mezoff R. A, (1981), ‘‘Ethnic Prejudice and Discrimination in Winnipeg High Schools’’, The Canadian Journal of Sociology / Cahiers Canadiens De Sociologie, Vol. 6, No.1.
- Ehrlich, H. J., (1973), The Social Psychology of Prejudice. New York: Wiley.
- Eroğlu A, (2008), ‘‘Faktör Analizi’’, içinde; SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ed. Şeref Kalaycı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Fishbein H. D., (2002), Peer Prejudice And Discrimination The Origins of Prejudice, Second Edition, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, Mahwah, New Jersey London.
- Francis E. K., (1981), Interethnic Relations: ‘‘An Essay in Sociological Theory’’. New York: 1976 den aktaran, Driedger E, Mezoff R.A.
- Gudykunst W. B., (2015), Farklılıklar Arasında Köprü Kurmak. Kırmızı Yayınları, Eylül, İstanbul.
- Hazan J. C., (2012), ‘‘Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler’’ s.185-187., içinde, Gülfer Ihlamur Öner, Aslı Şirin Öner, Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar, İletişim Yayınları, İstanbul, 1. Baskı.
- Hogg, M, (1997), Sosyal Psikolojik Açından Grupta Bütünleşme, Sitem Yayıncılık.
- İlhan R. S., Çevik A, (2003), ‘‘Önyargıların Psikolojisi: Psikodinamik Bir Gözden Geçirme’’, Doi: 10.7816/Nesne.
- Kağıtçıbaşı Ç, Cemalcılar Z, (2014), Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş., Baskı - Cilt: Sistem Matbaacılık Yıllık ayazma Yolu No: 8 Zeytinburnu/İstanbul, 16. Basım.
- Karaçanta H, (2002), ‘‘Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Başka Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırması’’, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Karaoğlu E, (2015), ‘‘The Role of Social Dominance Orientation, Empathy and Perceived Threat In Predicting Prejudice Of Turkish Citizens Toward Syrian Immigrants’’, A Thesis Submitted To The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University, Ankara September.
- Karayeğen G, (2015), ‘‘Çevreci Tutum Ve Davranışlar: Sosyal Baskınlık Yönelimi, Yetkecilik Ve Ahlak Açısından Bir Değerlendirme’’, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.

- Karpat H. K., (2010), *Osmanlıdan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*, Timaş Yayınlar, İstanbul 1. Baskı.
- Kırmızı B, (2016), ‘‘Göçmen Türklerin Almanya’da Yaşadığı Sorunların Dünü Bugünü’’, XIII. Internationaler Türkischer Germanistik Kongress ‘‘Zukunftsperspektiven Der Germanistik’’. Akdeniz Üniversitesi. 11 – 14 Mai, 2016 Antalya kongresi, Journal of Turkish Language and Literature Volume:2, Issue: 3.
- Kirişçi K, (1991), ‘‘Refugee Movements and Turkey’’, içinde, Wilfried Dumon, ‘‘International Migration’’, Volume 29, Issue 4.
- Levin S, Matthews M, Guimond S, Sidanius J, Pratto F, Kteily N, Pitpitan E.V, Dover T, (2011), ‘‘Assimilation, Multiculturalism, and Colorblindness: Mediated and Moderated Relationships Between Social Dominance Orientation and Prejudice.’’ Journal of Experimental Social Psychology, 207–212.
- Milner, D, (1983), *Children and Race*. London: Sage.
- Myers D. G., (2010), *Social Psychology, Americas*, New York, NY 10020, Tenth Edition.
- Okumuşoğlu, S, (2017), ‘‘Sosyal Baskınlık Yöneliminin Kişilik Özellikleriyle İlişkisi’’, Ulakbilge.
- Paker M, (2012), ‘‘Psikolojik Açıdan Önyargı Ve Ayrımcılık’’, *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Ve Eğitim Çalışmaları Birimi (Seçbir)*.
- Porumbescui A, (2016), ‘‘The Concept of Migration: Linguistic And Sociological Coordinates’’, University of Craiova, içinde, Alexandra Porumbescui vd., Forum On Studies of Society Conference Proceedings, Crovia.
- Pratto, F, Sidanius, J, Stallworth, L, M, and Malle, B, F., (1994), *Social Dominance Orientation: A Personality Variable Predicting Social And Political Attitudes*. Journal of Personality and Social Psychology, 67, 741–763.
- Sabrina de Regt, (2012), ‘‘Religiosity as a Moderator of the Relationship Between Authoritarianism and Social Dominance Orientation: A Cross-Cultural Comparison’’, *International Journal for the Psychology of Religion*, 22:1, 31-41.
- Sidanius, J, Pratto F, Van Laar C, Levin S., (2004), ‘‘Social Dominance Theory: Its Agenda and Method’’. *Political Psychology* vol 25, No.6.
- Sidanius, J, Van Laar C, Levin S, Sinclair S, (2003), *Social Hierarchy Maintenance and Assortment into Social Roles: A Social Dominance Perspective*, *Group Processes & Intergroup Relations* Vol 6:4.
- Sidanius, J, Pratto, F, Levin, S., (2006), ‘‘Social Dominance Theory and The Dynamics of Intergroup Relations: Taking Stock and Looking Forward’’. *European Review of Social Psychology*.

- Sidanius, J, Pratto, F, (2003), Social Dominance Theory and The Dynamics Of İnequality: A Reply to Schmitt, Branscombe, & Kappen and Wilson & Liu, British Journal of Social Psychology 42, 207–213.
- Sidanius, J, Pratto, F, Bobo, L, (1994), “Social Dominance Orientation and the Political Psychology of Gender: A Case of Invariance?” Interpersonal Relations And Group Processes, Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 67, No. 6, 998-1011.
- Sidanius, J, Pratto, F, Martin, M, and Stallworth, L, M., (1991), Consensual Racism and Career Track: Some Implications of Social Dominance Theory, Political Psychology, Vol.1 2 ,No. 4.
- Türkiye'de Göçmen Olmak Göçmen İşçiler Araştırması, (2015), İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Yeniçarşı Cad. No:34 Beyoğlu 34425, Aşama Matbaacılık Ltd. Şti.
- Yılmaz A, (2014), “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Ankara-Turkey, Volume 9/2 Winter.
- Verkuyten M. J. A. M, (2005), “Ethnic Group Identification and Group Evaluation Among Minority and Majority Groups”, Published in: Journal of Personality and Social Psychology, University of Groningen.
- Yashin Y.N, (2012), The Make-Believe Space, Affective Geography in A Postwar Polity, Duke University Press, Durham and London.
- Yıldırım M, (2016), “İç Grup (Biz) ve Dış Grup (Onlar) Bağlamında Fransız İntelligentsia Örneği”, Sosyoloji Konferansları No: 54.

DİĞER KAYNAKLAR

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf Yayınlanma Tarihi Aralık (2015).

EKLER

EK-1 Demografik Sorular

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın Erkek Diğer: _____

2. **Yaşınız:** _____

3. **Yaşadığınız Şehir** _____

4. **Evinize giren ortalama aylık gelir miktarını belirtiniz. (TL)**

0-500 500-1000 1000-1500 1500-2000 2000-3000 3000-5000 5000-7500
 7500 ve üzeri

5. **Etnik Kimliğinizi Nasıl Tanımlarsınız?**

Türk Kürt Arap Ermeni Laz Çerkez Rum Diğer _____

6. **Dini Kimliğinizi Nasıl Tanımlarsınız?**

Sünni Alevi Ateist Hristiyan Yahudi Diğer _____

7. Kendinizi Aşağıdaki Siyasal Kimliklerden Hangilerine Daha Yakın Hissediyorsunuz?

Birden fazla

Muhafazakâr Demokrat Milli Görüş Komünist Liberal Demokrat Sosyal Demokrat Anarşist Ülkücü Müslüman Demokrat Milliyetçi Muhafazakâr Sosyalist Laik Kemalist Siyasal İslam

EK-2 Katılımcıların Suriye Meselesine Yönelik Bilgi-İlgi-İlişki Düzeyleri

1. Suriyeli eşiniz dostunuz veya akrabanız var mı? Evet Hayır

2. Siz ve tanıdıklarınız arasında Suriye'deki çatışmalardan doğrudan etkilenen var mı? Evet Hayır

3. Siyasi görüşleriniz sizin için ne kadar önemlidir?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç önemli değil Çok önemli

4. Suriye ile ilgili gündemi ne kadar takip ediyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç Sürekli

5. Suriye meselesi ne sıklıkta günlük konuşma konunuz oluyor?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç Sürekli

6. Suriye Sorunu ile ilgili Türkiye'nin tutumu hakkında ne kadar bilginiz var?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç Tamamen

EK-3 Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (Pratto vd. 1994) Türkçe Geçerlilik (Akbaş, 2010)

1. Gelirleri olabildiğince eşit hale getirmek için çabalamalıyız.*

2. İstedığımızı elde etmek için bazen diğer gruplara karşı güç kullanmak gerekir.

3. Bazı grupların hayatta diğerlerinden daha fazla şansa sahip olması kabul edilebilir bir şeydir.

4. Toplumda hiçbir grup baskın olmamalıdır.*

5. Eğer belirli gruplar yerlerini bilselerdi, daha az sorunumuz olurdu.

6. Belirli grupların üstte, diğer grupların ise altta olması iyi bir şeydir.

7. Daha alttaki gruplar yerlerini bilmelidir.

8. Farklı grupların koşullarını eşitlemek için elimizden geleni yapmalıyız.*

9. Tüm gruplar eşit olabilseydi iyi olurdu.*

10. Bazen diğer gruplara hadleri bildirilmelidir.

11. Toplumda gruplar arası eşitliği arttırmalıyız.*

12. Eğer farklı gruplara daha eşit davransaydık daha az sorunumuz olurdu.*

13. Bazı gruplar diğerlerinden daha üstündür.

14. Grupların eşitliği idealimiz olmalıdır.*

15. Hayatta öne geçmek için bazen diğer grupların üstüne basmak gereklidir.

16. Tüm gruplara hayatta eşit şans verilmelidir.*

Not. 2, 3, 5, 6, 7, 10, 13, ve 15 SDO-Baskınlık, 1, 4, 8, 9, 11, 12, 14 ve 16 SDO-Eşitlik maddeleridir * Maddeler ters kodlu olarak analiz edilmiştir.